

ERIK HUIZI
Dalkärrsleden 78
162 71 VÄLLINGBY
☎ 08-36 04 60

NÅGRA POSITIVA OCH NEGATIVA SIDOR

tillägnade

ERIK DAHMÉN

STOCKHOLM 1950

Link Kuis

NÅGRA POSITIVA OCH NEGATIVA SIDOR

tillägnade

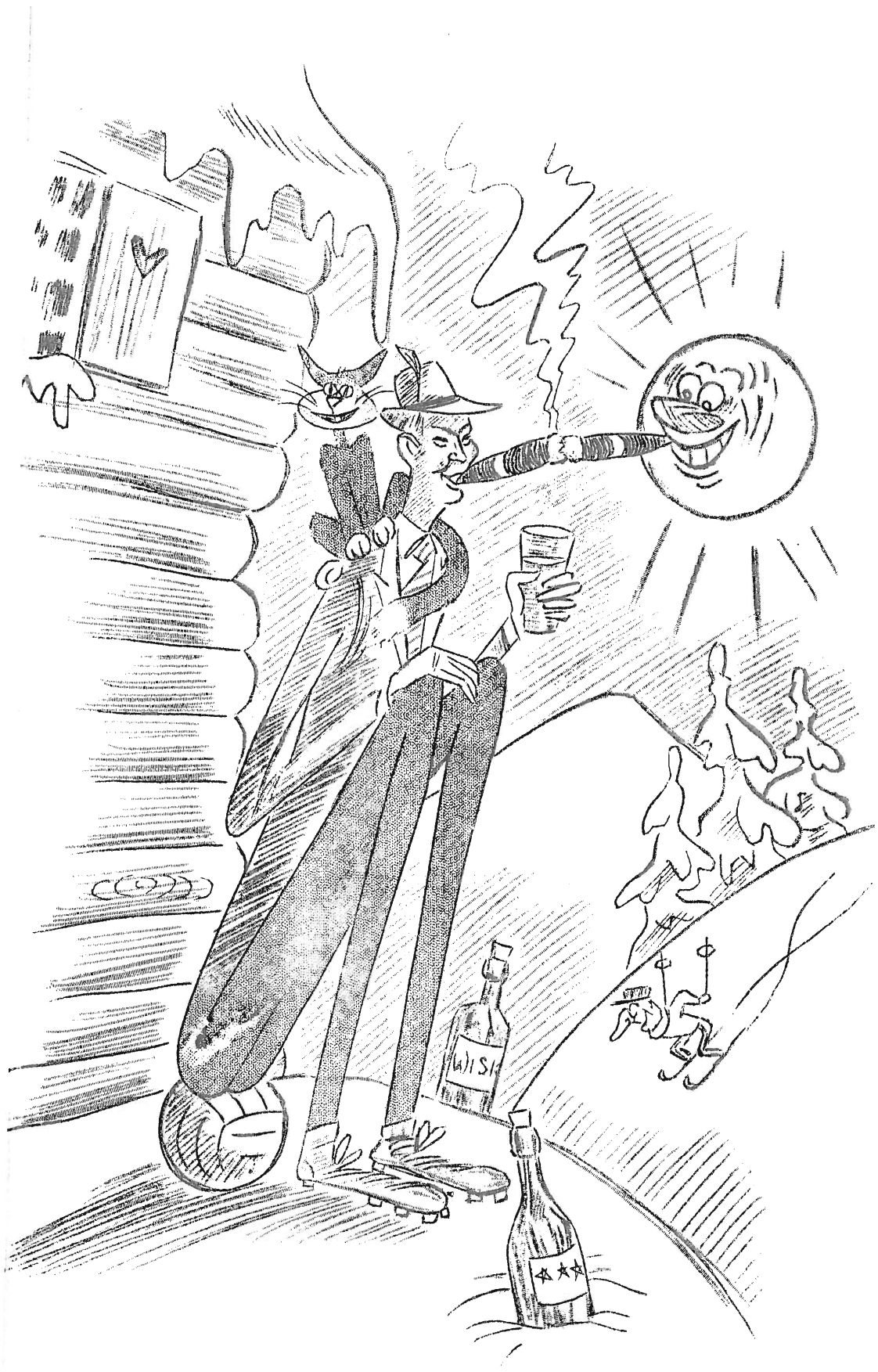
Erik Dahmén

Denna bok har utkommit i 50 exempl
varav detta är ett.

"De intellektuellas arbete organiseras och betalas av regeringar och förmögna män, vilkas syften troligen förefalla de intellektuella själva absurda"

Bertrand Russell i

"Till lättjans lov"

I n n e h å l l

	Sid.
Ahlberg, Karl Gustaf (Gösta): Erik Daniel Amadeus Dahmén. Ett försök till avståndsbedömning	4
Bentzel, Ragnar: Protokoll fört vid Industriens Utredningsinstitutets stora Lundaexpedition i samband med Erik Dahmén's disputation	8
Browaldh, Tore: Semantisk betraktelse över Dahmen	14
Carlsson, Torsten: Behövs en statlig väderleksreglering?	17
Elshult, Alv: Fotbollen - några framtida mål	22
Holm, Herman: Nationalekonomien i ny belysning	29
Höök, Erik: Tankelinjer och trosformer hos Erik W. Dahmén	32
Kjellman, Östen: 1950-talets innovationer..	36
Nordensön, Jonas: På jakt efter den representativa företagaren. Några lärdomshistoriska anteckningar kring en avslutad forskargärning	37
Ruist, Erik: Naturvetenskapliga resultatets tillämpbarhet i den ekonomiska teorien ..	42
S-n, I. och I-th, Ax.: Erik Dahmén som idrottsman	44
Söderlund, Hans: Kriminella idéinnovationer	45
Thorelli, Hans: En katastrof	50
Wallander, Jan: Bidrag till frågan om kattonas flyttnings-rörelser	53
Wiklund, Ruth: Nyttigheter och icke-nyttigheter för homo sapiens	58

ERIK DANIEL AMADEUS DAHMEN¹⁾
 =====

Ett försök till avståndsbedömning

av

Karl Gustaf (Gösta) Ahlberg

Vill man söka skaffa sig det rätta perspektivet på en stor samtida, gör man förvisso klokt uti att själv hålla sig på något avstånd. Den nimbus (eg. dimbildning), som omger den med rika utförsgåvor utrustade och ofta även på annat sätt dynamiska människotypen, verkar på den närgångne iakttagaren med en magisk kraft, som förvirrar den måhända redan i sig själv klena omdömesförmågan. Lägg härtil, att den lille observatören med nödvändighet måste betrakta den väldige ur ett snedvinkligt grodperspektiv, som gör att han (den väldige) lätt kommer att framstå som mer eller mindre förryckt, och någon ytterligare motivering för det ovan sagda göres oss icke behov.

I nyss antytt syfte avvek förf. till dessa rader - nedan kallad jag, ackusativ mig - år 1946 från institutet, efterlämnande ett tomrum, som omedelbart

1) Vid omnämmandet av stora män och kvinnor är det en gammal god ehuru numera halvt förgäten sed att uppräknat samtliga deras i dopet givna namn. Därmed uppnås en färgläggning av personligheten, som icke är utan betydelse; man jämföre hurusom ett kolorerat vykort - för att i förbigående låna en sådan bild - onekligen är mera rikt på färgnyanser än det i svart på vitt utförda. I föreliggande fall är visserligen endast namnet Erik med säkerhet fastslaget. Som arbetshypotes ha emellertid ytterligare tvenne tillfogats. Så länge dessa ej utdömts av den källkritiska forskningen, må de, om ock med viss försiktighet, kunna nyttjas i diskussionen.

fylldes av Erik Wolfgang Sebastian Ruist. Denna sistnämnda omständighet faller strängt taget utom ramen för denna framställning; jag omnämner den endast för att läsaren skall vara fullt inne i situationen.

Alltnog: sedan jag under $4\frac{1}{2}$ års tid haft tillfälle att addera och lägga samman mina spridda intryck och hågkomster av den Dahméniska gestalten, kan tiden nu måhända anses inne att söka ge en konturteckning av densamma, som, låt så vara att den i sina detaljer kan uppvisa en eller annan brist, dock bjuder på synpunkter, som veterligen aldrig tillförne kastats fram i den offentliga debatten.

Först må då med skärpa understrykas, att den Dahméniska storheten visst ingalunda - eller i varje fall knappalunda - ligger enbart på det lekamliga området. Även den andliga resningen tilldrager sig berättigad uppmärksamhet; honnör alltså med båda händerna!

Om den andliga konstitutionen bär icke minst hans huvudverk vittne - ett tungt vägande arbete på modiga 2 kg, vartill kommer att även själva innehållet får tillmätas en viss vikt. Oemotsägligt är, att hans huvudverk satte sin prägel på institutet i åratal och gav levebröd åt många armar, uppburna av hälften så många kollaboratörer. Det var liv och rörelse, flit och arbetslust! Pappersmassan steg oavbrutet, och siffror insamlades med en iver, som knappast hade varit värd en sämre sak. Få torde i själva verket de siffror vara, som icke slutligen ingingo i de Dahméniska samlingarna. Och vad mera är: dessa siffror hade en innebörd, eller förmodades så hava, djupast sett. Det var, sades det, en enhet-

lig plan i hela detta gigantiska arbete, något den utomstående ju ej heller gärna ville betvivla.

Själen och det cerebrospinala nervsystemet i denna atmosfär av rastlöshet och iver, av framsving och uppåtanda, var, som redan framgått, Erik Dahmén själv. När mina egna ansträngningar att utreda de mig påtrugade problemkomplexen understundom syntes fullständigt förgävliga, var det för mig en källa till djup och varaktig vederkvickelse att betrakta den Dahméniska gestalten i fönstret på andra sidan den avgrund som skilde oss åt. Hur många och långa voro icke de stunder, då jag med spänt intresse följde varje hans minsta rörelse - för att icke tala om de större, då av allt att döma en splitter ny idé såg dagens ljus och utan tövan fästes på papperet till fromma för en intet anande mänsklighet. Ofta var det, som om det Dahméniska arbetsrummet plötsligt upplystes av snilleblixtar, vilka syntes korsa varandra, ja, sig själva. Även om nu detta fenomen på ett eller annat sätt kan ha stått i samband med påkopplingen av den elektriska strömmen - jag har senare kommit att beakta också denna möjlighet - finner jag själva sakförhållandet i hög grad symboliskt.

I stunder sådana som dessa, då jag försjönk i oreserverad beundran över den Dahméniska forskarglädjen, kände jag, att livets mening icke är ett improduktivt vegeterande utan en målmedveten strävan, där tilläventyrs en lager kan bli belöningen för den törstige, som blickar djupt i kunskapens källa.

Trots att Erik Dahmén merendels dvaldes i rymder, dit mera medelmåttiga begåvningar (inga namn; framför allt icke mitt eget, men ej heller nödvändigt-

7

vis Hans Corwin Thorelli juniors) hade svårt att svinga sig, saknade han ej förmåga att sänka sig ned till den normala människans plan. Mångsidigt intresserad förstod han att, om så kunde prövas skäligen, anslå en naturlig samtalsstämning, gärna vid ett glas standardiserad mjölk och en rundligt tillskuren tårtbit. Ett uppsvenskt öra kunde väl en och annan gång resa borst inför hans såväl fä- som möderneärvda idiom, men tolk behövde, så vitt jag vet, aldrig anlitas. Påfallande var däremot, hur ofta man i hans yttranden kunde finna utslag av en underfundig lundensisk humor, som han sålunda fört med sig långt norr om den 58:nde breddgraden och i kraft av vilken han mer än en gång gjort institutet till ett sannskyldigt glädjehus.

Så går en röd tråd genom hela det livstycke, han nu lämnar bakom sig på institutet och som det blir Karl Jonas Love Nordensons uppgift att axla och knyta vidare på.

Förvisso är den Dahménska personligheten ej fullständigt dissekerad med dessa rader. En mera ingående vivisektion skulle tvivelsutan avslöja nya och bottenlösa djup hos denna rikt fasetterade gestalt, där ekonomisk lidelse och vidskeplig vitamintro synas ha förenats i ett mera ovanligt konkubinats. En sund skepsis mot andra forskares idéer hör också till bilden. Då han nu står i begrepp att lämna den institutionell stol, han på ett så förbluffansvärt sätt förstått att utfylla och bekläda, för att helt hänge sig åt bankettväsendet, må det vara mig tillåtet att såsom representant för småfinansens (eller knappast ens det) få tillönska honom den fortsatta oförtrutnaheten och den entusiasm inför uppgiften, som äro de bärande hävstångarna i allt ekonomiskt framåtskridande.

PROTOKOLL FÖRT VID INDUSTRIENS UTREDNINGSSINSTITUTS
STORA LUNDAEXPEDITION I SAMBAND MED ERIK DAHMENS
DISPUTATION

av

Ragnar Bentzel

- § 1. Inföll verkligen trots allt torsdagen den 18 maj 1950.
- § 2. Samlades alla barnen på Stockholms Central för att under mängdens jubel starta expeditionen.
- § 3. Började farorna hopa sig. Vilde konduktören finka Ruth för att hon hade för många biljetter.
- § 4. Hotade Elshult att kalla på hovmästaren, om inte Ruth släpptes.
- § 5. Enleverades Barbro av Malmö FF och var Calle Palmér så söt och gullig.
- § 6. Nojsades och kojsades.
- § 7. Var endast tomten vaken, om ens han.
- § 8. Lyckades alla tack vare en perfekt hjälporganisation från Ruists sida att komma av tåget i Lund.
- § 9. Möttes expeditionen av Dahmén med hustru och buss, som förde den till avlägsna orter, där ännu ingen människohand satt sin fot.
- § 10. Visade sig slottskatten för Dahmén och därmed nog sagt.

- § 11. Var alla kulturella till bristningsgränsen utom Festföremålet självt, som helt gick upp i den instundande händelsen, Halmia-HIF.
- § 12. Började förste opponenteren att tala om märkliga ting. Kom han slutligen till resultatet att den enda delen, som var acceptabel, var den, som Palle skrivit.
- § 13. Avbröts disputationen av en filmföreläsning, varvid Torsten som vanligt gjorde bort sig genom att skratta på olämpliga ställen, troende att det var en film om Abbot och Costelli i Alperna.
- § 14. Vaknade respondenten av föregående paragraf.
- § 15. Svarade respondenten, att opponenteren helt missuppfattat hela avhandlingen, vartill denne senare dock nog så fyndigt replikerade: "Ja, en kalkylmodell."
- § 16. Började andre opponenteren, och det i en så hög fart, att alla undrade om han skulle med nästa snälltåg.
-
-
-
- § 100. Slutade andre opponenteren, varvid den tystnad som då uppstod, åter väckte respondenten.
- § 101. Visste ingen vem som skulle säga vad.
- § 102. Talade Torsten om goda och dåliga pengar, precis som om han visste något därom. Kom man därvid osökt att tänka på skaldens ord: Torsten kan förströ, om man byter o mot ö.

- § 103. Började det stora kalaset med dunder men utan brak.
- § 104. Hölls en mängd tal, varvid man erinrade sig det där med tiga och tala och silver och guld.
- § 105. Lyckades en av talarna göra sig hörd, däri-genom att Palle vänligt nog var tyst ett ögonblick.
- § 106. Prisades Dahmén i alla tonarter utom av Jo-nas, som ej riktigt uppfattat, att disputa-tionen var avslutad.
- § 107. Höll Ruist tal till festföremålet, varvid han framhöll, att institutets tacksamhet mot Dahmén var särskilt stor nu, när han beslutat sig för att lämna detsamma.
- § 108. Sjöng institutets stora sångkör "Hyllnings-sång" av Mozart-Palle.
- § 109. Vart det glam och tornej,
- § 110. Uppklättrade Höök i Lundagårds flaggstång för att därigenom för en gångs skull kunna se ner på Dahmén.
- § 111. Serverades sexa med ty åtföljande jamare, var-av Dahmén blev så rörd att han fällde en tår, som dock lyckligtvis föll på tanden.
- § 112. Karlsén. (Skäggig förf.)
- § 113. Massor av whisky.
- § 114. Gav Dahmén order om allmän hjulning, varvid Palle blev stum för ett ögonblick.
- § 115. Utbröt kravaller mellan hyggligt folk och

Dahméns poetiska vänner,

- § 116. Alarmerades radiopolisen för att leta reda på Barbro, som försvunnit spårlöst. Vid försvinnandet var hon endast iförd kragsskydd och det misstänktes.
- § 117. Skedde hemfärden i skilda bilar, enär endast den allra djärvaste vågade färdas i samma fordon som Elshult.
- § 118. Lyckades Ruth och Jan ordna en sexa på så försynt sätt, att ingen förstod, att det var en sexa, varför dom fick äta upp den själva.
- § 119. Vart allt mörkt.
- § 120. Började samvetet och kopparslagarna att vakna.
- § 121. Hoppades alla utom Ruth och Jan att det där fåniga förslaget om en resa till Köpenhamn skulle förfalla.
- § 122. Uppbringades dock så mycket krafter, att man kunde släpa sig till bussen, utom hos Höök och Elshult, som redan på förhand insågo det orimliga i detta företag och stannade i sängarna för att ägna sig åt patiens.
- § 125. Gick patiens ut.
- § 126. Visade det sig att Herman ej hade rent mjöl i påsen och att han således ej kunde få utresetillstånd.
- § 127. Gick Jan i borgen men kom han dock snart ut igen.

- § 128. Gjorde havsluften mycket, mycket gott och blev alla som nya människor, vilket sannernligen var välbehövt.
- § 129. Trampades Danmarks jord under fötterna, klamp, klamp, Klampenborg.
- § 130. Gick Hööks patients ut.
- § 131. Uppträdde Herman allt konstigare. Klagade han sålunda över dåligt samvete, trots att han hade så mycket annat dåligt att klaga över.
- § 132. Växte övermodet över alla gränser och yrkade de enfaldigaste på en uppstigning i rådhusornet.
- § 133. Påpekade de klokare, att morgonens uppstigning hade varit alldeles tillräckligt ansträngande.
- § 134. Segrade enfalden, men
- § 135. Gick högmod före fall, i alla fall för Palle, som
- § 136. Var tyst en hel minut.
- § 137. Koms äntligen till Tivoli, och uppstod där omedelbart den gamla striden mellan öl och mjölk. Fick dock Ruist ge sig denna gång.
- § 138. Gick Hööks patients ut.
- § 139. Visade Ruth och Palle en fullständigt sjuklig skräck för Berg- och dalbanan, som de endast med våld kunde förmås att bestiga.
- § 140. Kom Dahmén i raska kliv, tillkallad av Ruths våldsamma skrik från föregående paragraf,

troende att någon katt svävade i fara,

§ 141. Ville Dahmén försöka få de övriga att tro det han hade varit i Hälsingborg och sett sportstävlingar darsammanstädes, Fånigt.

§ 142. Letades efter en fiskrestaurant.

§ 143. Letades efter en annan fiskrestaurant.

§ 144. Letades efter en tredje fiskrestaurant.

§ 200. Anländes till Anglais, varvid Ruist genast väckte stor förstämning genom att åter tala om mjölk.

§ 201. Öl.

§ 202. Mera öl.

§ 203. Ankoms till färjan, varvid utbröt ett orkan-
 artat jubel vid underrättelsen om att den
 var mycket försenad. Visade de lata här
 verkligen sitt rätta ansikte och hoppades
 de på att komma för sent till måndagens ar-
 bete.

§ 204. Hade dom jäklarna låtit tåget vänta på fär-
 jan, varför den djupaste förstämning upp-
 stod.

§ 205. Grät sig alla till sömns i sorg över att
 denna expedition var slut. Hade det varit
 en fest, som alla ville minnas, men inte
 alla kunde.

SEMANTISK BETRÄKTELSE ÖVER DAHMEN

av

Toreb Rowal, D.H.¹⁾

Följande lilla essä utgör den första i en serie studier över de intressanta fynden i samband med utgrävningarna i vad som numera allmänt i vetenskapliga kretsar kallas IUI-platån. Författaren har i egenskap av D.H.¹⁾ tillkallats för att tyda vissa manuskriptrester som påträffats under arbetena. Det bör kanske omedelbart påpekas att "manuskript" i detta fall är en stark överdrift eftersom endast några fragment - och dessa illa medfarna - återstår av vad som uppenbarligen en gång varit respektingivande luntor. Det har gällt att på grundval av dessa fragment, där knappast ens orden äro fullständiga, rekonstruera fram en bild av det dagliga livet för 2 000 år sedan i denna del av världen.

Redan en första granskning av fynden gav klart vid handen att huvudpersonen i de böcker varav fragmenten en gång ingått är en kvinna: ordet "Dahmen" förekommer alltför många gånger för att en skarpögd D.H. skall kunna undgå denna konklusion. Det kan visserligen invändas att stavningen av ordet avviker från den traditionella; bokstaven "h" i mitten av ordet återfinnes t.ex. icke i andra manuskript från samma tidsålder. Enligt författarens åsikt kan emellertid den ovanliga stavningen förklaras med en hänvisning till den amerikanisering som vid denna tidpunkt karakteriserade denna

1) Som bekant utgöra bokstäverna D.H. en förkortning av "dementia horribili".

region. Inplaceringen av "h" leder till att ordet uttalas "Daaaaaaaaaamen", d.v.s. det ger uttryck åt en stor tillfredsställelse ungefär som när man säger:aah! efter intagandet av en snaps.

Betraktas denna hypotes såsom sannolik, börjar man kunna skapa sig en bild av denna kvinna som tydligen spelat rollen av femme fatale på detta utredningsinstitut där hon levde och verkade. Man torde utan vidare kunna fastslå att hon varit vacker; därav det långdragna uppskattande uttalet. Man får en känsla av att hon vid passerandet genom institutets väldiga salar framlockade omedvetna aah:n och smackningar från närvarande herrar. Vi kunna spinna vidare och göra konturerna av Dahmen ännu tydligare. Från Ing Varsve Nils bok "Matematiska synpunkter på 1950-talets kvinnor" känna vi vilka kännetecken dåtidens som vackra ansedda kvinnor ägde och vi föreställa oss följaktligen Dahmen som en relativt satt skönhet, med väl utvecklad såväl höft- som bak- och överframedel och starkt noppade ögonbryn.

Fragmenten ge även svar på frågan vilka uppgifter som ålåg detta utredningsinstitut. Det skall genast från början sägas att de uppenbarligen lågo på gränsen för det tillåtna och att de vilda utsvävningar, som tydligen där voro sedvanliga, ofta företogs under någon halvt religiös täckmantel. Den viktigaste länken i den beviskedja som författaren smitt för att demonstrera denna sin hypotes' riktighet är det ständiga upprepan- det av orden "ful sysselsättning" (det påstående som framkastats av en C.H.¹⁾ att ett "l" här skulle fallit bort avvisas bestämt). Termen frammanar onekligen vi-

1) C.H. = Cufisk Herre.

sioner av orgier där Dahmen snurrar runt som en vild dervisch, med sitt gyllenblonda, långa hår endast nöd-
torftigt täckande fram- och bakbehagen, eggande sina undersåtar till allt värre excesser.

Ett annat bevis finner författaren i omnämmandet i signifikativa sammanhang av ett djur "utvecklingsbock" som kanske tjänstgjort som någon slags fruktbarhetsymbol. (Nyssnämnde C.H:s fixa idé att "l" ständigt falla bort i alla manuskript återkommer även i fråga om detta ord.) Prefixet "utvecklings-" kan ge anledning till en hel del intressanta reflexioner, men efter att ha konsulterat redaktionen har författaren ansett det lämpligare att referera dem i ett annat sammanhang.

Dahmen tycks trots sina många uppvaktande kavaljerer ha haft en viss känsla av monogami; då och då återfinner man hänvisningar - alltid med stor vördnad - till en herr Schum Peter, vid intimare tillfällen tydligen benämnd Skumpan. Arten av de bådas relationer är dock ingalunda klar.

Ett lustigt inslag i de ovannämnda "ceremonierna" - för att använda ett mycket milt namn - skall till slut nämnas, nämligen "inn-ovationerna". Då vi alla veta innebörden av termen ovationer borde man utan att sträcka sina antaganden för långt kunna tolka prefixet "inn" såsom innebärande att man uttryckte gillandet av de olika prestationerna genom buktaleri.

BEHÖVS EN STATLIG VÄDERLEKSREGLERING?
 =====

av

Torsten Carlsson

I ett av sina kända arbeten kommer Erik Dahmén bl.a. till den överraskande slutsatsen, att om det icke i tid hade uppstått snickeriindustri i Småland, de därstädes anlagda järnvägarna skulle gått åt Hälsingland. En upptäckt av liknande art är att ett av landets kemiska företag som konstruerat ett nytt huvudvärkspulver även måst introducera ett gräsligt punschextrakt för att stimulera avsetningen av det nya medikamentet. Detta förhållande att man, när man gjort det ena, ofta även behöver göra något annat, betecknar Dahmén med termen utvecklingsblock. I princip är det således fråga om samma sorts logiska process som utmynnar i den bekanta frågeställningen om hönan och ägget, ehuru Dahmén visligen aktar sig för att driva analysen av den industriella utvecklingen så djupt att han hamnar i detta kausalanalytiska dilemma.

Otvivelaktigt ha möjligheterna till fruktbara kombinationer i det ekonomiska tänkandet avsevärt förbättrats genom att begreppet utvecklingsblock införts. Dagens samhällsekonomiska verklighet vimlar av exempel där häpnadsväckande praktiska och teoretiska resultat skulle kunna vinnas genom ett systematiskt "tänkande i utvecklingsblock".

Ett område, där metoden med framgång kan tillämpas, är de statliga regleringarna. Det är tydligt att vi för närvarande ha en hel del "ofullgångna regleringsblock". Vissa statsingripanden

fordra nya ingripanden för att bli effektiva. Frågan är om inte en reglering av väderleken nu vore det lämpligaste sättet att lösa en del spänningar och föra den sociala utvecklingen vidare.

Den ojämna och otjänliga väderlek, som varit rådande alltsedan industrialismens genombrott och i synnerhet sedan guldmyntfoten upphävdes, har haft många oförmånliga verkningar. Den ojämna förekomsten av solsken om sommaren har medfört en orättvis fördelning av solbrännan. De, som bara äro vanliga semestertagare, ha uppenbarligen blivit missgynnade. Den ojämna solbrännan har skapat irritation på arbetsplatserna, särskilt bland den kvinnliga personalen. De stora skiftningarna i ansiktsfärg under månaderna augusti-oktober är en trivselfördärvare av första rang.

Emellertid är det tydligt - och det har framgått av statliga utredningar - att även regnet s. a. s. har en funktion att fylla. Man behöver bara nämna orden jordbruk och vattenkraft. Därtill kommer att paraply- och galoschindustrien har legala regnintressen att bevaka. Ett särskilt krångligt problem är att Norrland är underförsörjt med regn - på grund av att vattnet rinner nedåt (men 74 % av landets nederbörd faller på Norrland). På Gotland regnar det alltmera sällan och det är risk att ön förvandlas från ett nederbördsområde till ett uppbördsdistrikt.

Det blir tydligen alltmera ofrånkomligt att statsmakterna måste intressera sig för väderlekens utformning. En avvägning måste komma till stånd mellan semesterfirarnas och olika näringsgruppers och landsdelars var för sig berättigade intressen beträffande väderleken. Tydligt är att denna avvägning en-

dast kan ske i statlig regi och endast kan bli acceptabelt genomförd om de olika intressena därvid på ett riktigt sätt representera det parlamentariska läget.

Först och främst måste regeringen tillsätta en utredning (väderlekssakkunniga) med direktiv att komma till det resultatet, att en statlig väderreglering är nödvändig. De sakkunniga böra också finna metoder för en långtidsplanering av väderleken. Det är ju angeläget att den successiva förbättring av vädret med 3 % om året, som vi hittills varit vana vid,¹⁾ fortsätter. Den genomsnittliga medborgaren inandas således nu 5 gånger mera frisk luft än vid sekelskiftet. Ett annat uttryck för denna förbättring är att folk har mycket mindre kläder på sig än för 75 år sedan - i synnerhet kvinnorna.

Utan att vilja föregripa utredningen må det vara tillåtet att spekulera något över väderregleringens mål och medel. Ett av de viktigaste resultat man vill nå är onekligen en demokratisering av solbrännan.

I princip bör denna del av regleringen verka så att de medborgare, som under sommaren ej lyckats komma upp till normal solbränna, får kompensation för den undernormala solbrännan.²⁾ Denna kompensation kan dock inte tänkas utgå in natura, vilket hade varit det enklaste. I stället måste man nog införa ett kontantbidrag. Det bästa sättet att finansiera dessa bidrag torde vara att höja bolagsskatten. Vill man inte gå denna väg, är nog det näst bästa sättet

1) Alltsedan prof. Cassel upptäckte siffran 3.

2) En intressant fråga som de sakkunniga få ta ställning till är, om man därvid skall beakta endast ansiktet eller hela den kroppsytan, som anständigtvis brukar utsättas för solbad.

att ålägga alla som ådragit sig övernormal solbränna att betala en särskild regleringsavgift. Den totala kompen-sationssummans storlek blir således beroende av hur mycket solbad till övermått, som förekommit respektive år. Dessa medel fördelas bland de undersolbrända. Man kan dock ifrågasätta, om inte de personer, som ådragit sig solbränna på vissa s.k. mondäna badorter, borde betala avgift enligt en högre taxa, medan solbränna, som förvärvats på badort, bedriven utan enskilt vinstintresse, borde vara befriad från avgift. En badortsgruppering skulle i så fall bli nödvändig. Genom dessa arrangemang verkar regleringen automatiskt, så att envar bibringas skälig solbränna.

På jordbrukets område blir det lätt att genomföra en väderleksreglering, emedan ersättningen till jordbrukarna (jordbrukarna skall alltid ha ersättning) kan inarbetas i den höjning av mjölkpriset som årligen ifrågasättes. Paraply- och galosch-industrien bör däremot icke erhålla kompen-sation i andra fall än då exceptionellt soligt väder icke kan bäras inom rådande marginaler.

Regleringen kan genomföras på olika sätt. Man kan med jämna mellanrum utse en väderdelegation, bestående t.ex. av en statssekreterare och några licenciater, som gör en snabbutredning genom att resa runt och fråga folk, hurudant väder man tänker sig för de närmaste fem åren, varefter en väderlekskal-kyl upprättas. Vid en reglering i denna form får vädret utformas fritt inom den ram, som statsmakterna vill lämna öppen för fri väderbildning, och icke vill förbehålla statlig eller kommunal väderbildning.

Det är dock tveksamt om detta är det bästa sättet. Säkert skulle bättre resultat nås om man upprättade ett särskilt ämbetsverk, statens väderleksstyrelse eller statens vädernämnd.

Denna styrelse bör bestå av en generaldirektör, två överdirektörer, åtta byråchefer med vidhängande byråpersonal samt en statens förste inspektör för solbränna. Följande byråer inrättas: prognosbyrån (den nuvarande väderlekstjänsten, förstärkt med nationalekonomisk expertis), jordbruksbyrån (för reglering av mjölkpriserna), industribyrån (för att förhindra att industrien tjänar på regleringen), solbrännebyrån (för handläggning av solbrännekompensationsärenden), första administrativa byrån (badortsgrupperingen), andra administrativa byrån (befordring av verkets tjänstemän), tredje administrativa byrån (lönegruppering av verkets tjänstemän), fjärde administrativa byrån (tjänstemännens resor och representation), femte administrativa byrån (social omvårdnad om verkets tjänstemän), revisionsbyrån, juridiska byrån för lagstiftning i väderleksärenden samt åtal av överträdelser mot regleringen samt slutligen utredningsbyrån (som till att börja med skall upprätta en översikt av vad andra statliga myndigheter göra på väderlekens område samt att insamla statistik).

Dessutom bör under styrelsen sortera länsorgan, lämpligen kallade länsväderleksstyrelser med länsväderleksdirektör, ingenjörer, kassörer, notarier, inspektörer, molngubbar och solskenssångare.

FOTBOLLEN - NÅGRA FRAMTIDA MÅL

av

Alv Elshult

I våra dagar har fotbollen skjutits alltmer i förgrunden och bl.a. på ett högst oant sätt gripit in i den ekonomiska utvecklingsbilden. De drivande krafterna bakom denna omvälvning ha omfattats med särskilt varmt intresse av doktor Erik Dahmén, som under en längre följd av år ägnat de underliggande spänningarna stor uppmärksamhet. Då enligt densamme de mest väsentliga spänningsmomenten bortföller samtidigt med Halmias frånfälle ur storserien, blevo D:s forskningsresultat på detta område ej samlade och publicerade. Till följd härav är oklarheten och begreppsförvirringen fortfarande stor, och det torde vara angeläget att redovisa de senaste uppfattningarna, som starkt påverkats av D:s grundläggande forskningar. Om Lagrådet, populärt kallat UK, vore OK, skulle dessa elementära fakta för länge sedan ha nått en allmännare spridning.

Då fotbollens historiska data endast kunna uttryckas i runda tal, har något historiskt avsnitt inte kunnat medtagas i denna grovt tillyxade översikt. Om uppmärksamheten i stället koncentreras till själva spelets teori, kan först beträffande de rent institutionella förhållandena nämnas, att fotbollsspel endast må äga rum å utmätt mark, s.k. plan (Pl). Denna skall enligt gällande regler ha rektangulär form, och endast smärre nivåskillnader äro tillåtna. - D, har här inflikat en anmärkning av rent formell natur: Hans långa erfarenhet som åskå-

dare har kommit honom att inse, att denna planens formbundenhet begränsar spelets variationsmöjligheter. Hans åsikt är även den, att fyrkanten är en form, som befördrar enfald och masspsykos, och han anser det därför vara berättigat att efterlysa mera fantasi vid planerandet av nya planer.

Deltagande i spelet på Pl äro 23 man, varav alltid 11 man i lag I - för enkelhetens skull kallat Östervåla Allmänna Idrottssällskap, förkortat ÖIS - spela mot 11 man i lag II, som för att taga ett känt namn kan antagas vara Appelryds Idrottsklubb, förkortat AIK. Den 23:e mannen på plan, domare (d) kallad, deltagar i regel på hemmalagets sida, som även brukar kallas den positiva sidan. Fotbollen är endast en till antalet i varje match men kan som framgår av fig. 1 förekomma i något olika former och utföranden. Då spelet börjar,

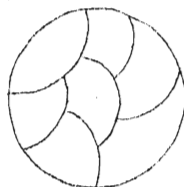
Fig. 1.

Fotboll m/ä
(s.k. bruttboll)

(sedd framifrån)

Kromosom - eller
triploid boll

(anv. i storsorien)

Nettboll

(Lufttom)

Hårt skruvad boll

Luftboll

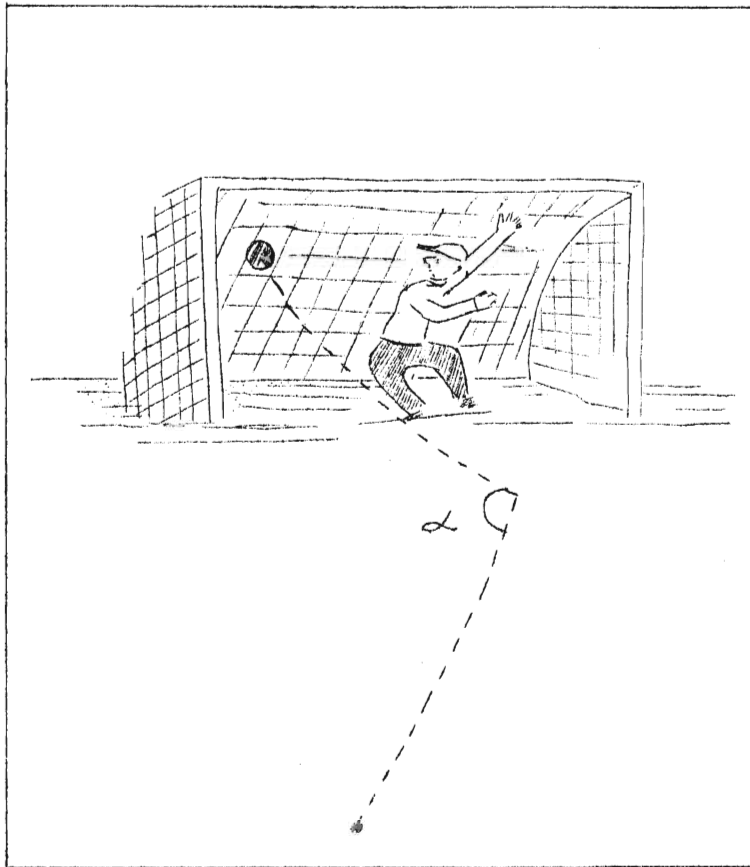
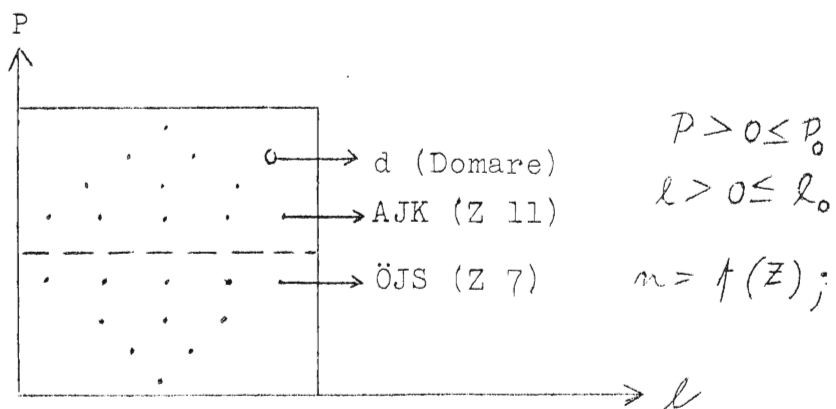
förrättar centern öppning precis mitt på plan. I korta drag går spelet sedan ut på att backar och halvbackar skola mata den egna kedjan, som om möjligt skall omsätta bollen i ett mål. Enligt D:s forskningar uppkom denna metod i Sverige under 1920-talet, då fotbollen i landet var mycket god, och vårt landslag hade Kock i kedjan.¹⁾ Efter varje avslutat mål förrättar centern ny öppning på planens mitt, och han ställs sålunda under målriska matcher inför mycket kraftödande uppgifter. Centerbacken deltagar i regel ej i motningen utan inriktas på motningen; hans uppgift bryter sålunda mot de övrigas. Denna befattning är enligt D. svårast att besätta, enär den kräver en kombination av goda egenskaper, bland vilka kunna nämnas stort överseende under spelet, huvud på skaft för ernående av största möjliga räckvidd m.m. D. anser sålunda, att för närvarande endast en, dock icke namngiven person i landet är denna befattning vuxen.

Stort intresse tilldrager sig D:s vinkelskottsberäkningar, fig. 2, på vilka han i dagarna ingivit patentansökan. Genom att använda en hårt skruvad boll skulle vid straffspark målchansen bli hundra procentig, om bollens utgångshastighet fastställes enligt en ännu så länge hemlighållen formel. D. har även bemödat sig om att sprida ljus åt en mycket omstridd sats, det s.k. offsideteoremet, uppkallat efter den kände, i en nickduell så sorgligt bortgångne bologie doktor Off Side, Bégalen, fig. 3.

1) Härom står även att läsa i en av UK författad skrift: "Svensk planhushållning på 1920-talet", utg. 1919.

Fig. 2.

Vinkelskott.

Fig. 3. Offsideteoremet.

I Argand-planet definiera vi två funktioner, AIK och ÖIS, kontinuerliga i området P_1 och så beskaffade att de i 11 punkter vardera ha enhetspoler. Dessutom finnes en i vissa fall beroende störfunktion d . Denna funktions beroende ligger utom ramen för P_1 , och studiet därav faller närmast under juridiken (se detta avsnitt).

Av Gallois talteorem inses omedelbart, att om AIK ($Z 9$), s.k. vandrande center, eller annan term AIK hamnar på avståndet $E \geq (AIK-ÖIS)$, låser sig AIK:s analytiska fortsättning, och störfunktionen d pålägger AIK sådana villkor, att en i P_1 inkopplad impulsgenerator utstöter gälla visslingar. I området utanför P_1 kan AIK:s svansfunktion därvid uppvisa diskontinuiteter, som dock ej kunna här återgivas.

D . är som tidigare nämnts av den uppfattningen, att spelets variationsmöjligheter äro alltför starkt kringskurna av gällande regler. Efter ett omfattande arbete har han lyckats att i några enkla paragrafer samla alla föreskrifter, som enligt hans mening äro nödvändiga för att hålla spelet på en hög nivå. De skola här fullständigt återgivas:

- § 1. Nu vill någon slå back eller eljest å annan spelare handpåläggning utöva strax före mål; träde då strafflagen i funktion. (Straffsats bör ej lagbindas men god praxis brukar anses vara 2 till 63 meter.)
- § 2. Match är i gång då å domare anspelning göres; följte utvisning. Vid kedjereaktion äge domare matchen avblåsa.

- § 3. Nu hoppar spelare upp och faller till marken av egen tyngd; ligge ogill. Domare förrät- te uppkastning över sålunda fallen man.
- § 4. Nu får spelare infall att anfall genom kroppsligt utfall stoppa; följje då fri- spark. Gitte den dömde sin oskuld visa, må domare fria.
- § 5. Nu sätter någon skenben fram att annan spe- lare vilseleda; äge denne gälda lika åter.
- § 6. Dold reserv må ej på planen frantagas.
- § 7. Domare rådgöre i svårdömda fall med flagg- man av första eller annan grad. Kunna de ej sämjas vilkendera rätt skall skipa, då skola de därom sig emellan lotta.

Som inledningsvis nämndes har fotbollen i våra dagar fått en kraftig spark framåt och ligger nu i snart sagt var mans mun. Dess betydelse för Sveriges ekonomiska återhämtning har uppmärksammats av D., som mycket sakligt och objektivt behandlar för- och nack- delar med den kraftiga export av fotbollsspelare, som under den nyss avslutade skeppningssäsongen blev ett faktum. Även om våra egna leder kraftigt krympt, är det dock skäl att hoppas på en kraftig återväxt. Re- dan när den berömda GRIN-OL-LE-trion exporterades, höjdes varnande röster för ett alltför hastigt uttöm- mande av våra resurser, men som D. så riktigt påpe- kat måste i dåvarande läge allt göras för att höja landets valuta-reserv. Då Italien varit det vikti- gaste avsättningslandet, har även det syftet vunnits att spelarna fått lira till full belåtenhet, och ingen torde väl avundas exempelvis Gren om han genom

sin knoppningskonst och förmåga att skjuta skott kan komma på grön kvist. En viss export har även kunnat ske till Spanien till mycket goda priser; genomsnittspriset torde sålunda ha utgjort nära 100,000 kr fritt Franco. - I detta sammanhang har D. också föreslagit att bollsparkare tilldelas ett särskilt statistiskt nummer i vår handelsstatistik. Under nuvarande förhållanden är det hart när omöjligt att på rimlig tid kunna fastställa deras totala årliga exportvärde, enär de i handelsstatistiken torde vara uppdelade på minst tre statistiska nummer, 11, 654 och 1023, d.v.s. avelsdjur, skodon och trikåvaror.

Avslutningsvis skall en märklig tanke beröras, som vittnar om en ovanlig framsynthet och en utomordentlig blick för spelet. Den har tydligen länge lekt D. i hågen och kom för en tid sedan till uttryck i en skrivelse till UK. Det torde vara lämpligt att ordagrant återgiva dess viktigaste avsnitt: "... har jag alltså med hänsyn till knapphetsläget full förståelse för det faktum att nästan undantagslöst endast en (1) boll användes under varje match. Då emellertid den svenska läderindustrien visat en enorm utveckling under senare år, torde landets resurser nu vara tillräckliga för att min länge närda önskedröm skall bli verklighet: en boll åt varje spelare. Härigenom skulle mycken kiv och split på plan kunna ominnetgöras, spelets variationsmöjligheter skulle mångdubblas och samtidigt skulle reglerna i betydande utsträckning kunna uppmjukas. Jag vädjar till Eder att noga övertänka detta uppslag och slutar med att uttala den anrika gamla satsen:

Heja Sverige friskt humör,
det är det som gör susen,

Lund den 20 maj 1950."

NATIONALEKONOMIEN I NY BELYSNING
=====

av

Herman Holm

De nationalekonomiska vetenskapsmännen inneha i dag en maktställning som aldrig förr i vårt samhälle. Stadsrådstaburetter, statssekreterare-befattningar¹⁾ och ledarskap för politiska partier tilldelas dem till vänster och höger med ymnig hand. Det privata näringslivet har länge sökt hanka sig fram utan deras omedelbara bistånd men ej heller där synes man nu längre kunna värja sig mot den infiltration av ekonomiskt tänkande som alltsedan amputeringen av guldmyntfoten gått som en löpeld från slott till koja. Om näringslivets nymornade intresse för ekonomi vittnar icke minst anställningen av ett par av de allra yngsta och mest sprudlande ekonomerna såsom ett slags augurer i storfinansens livrustkammare vid Kungsträdgården och Gustav Adolfstorg.

Mången fåkunnig lekman som genom allehanda massmedia nästan dagligen hålles underkunnig om den samhällsekonomiska balansens bräcklighet och det hotande inflationsgapet samt förstummas inför det ekonomiska livets obegripligheter kan endast under djupaste rörelse framstamma sin tacksamhet över att hans och hans lekbröders välfärd ligger i händerna på en

1) En av dessa så högt förtjänta män, fil.dr. S., har vunnit sina sporrar som samtidens kanske största negerkunska-pare, vilket naturligen gjort honom väl meriterad för sin befattning. Antydningar från vissa ekonomers sida som icke ha blivit statssekreterare att epitetet vetenskapsman inte skulle vara fullt motiverat på denna utmärkte man utgör ett skrämmande bevis för den avundsjuke som nära nog kan betecknas som nationalekonomernas skötesynd.

sådan utvald samling förnuftets apostlar, Som en ytterligare ljusglimt i allt detta mörker kan samme lekman under tårar läsa i de ekonomiska rapporterna hur vår nationalinkomst stiger i rask takt och för en kort sekund besjälad med den klarsynthet som annars bara är geniet förunnad inser han lätt hur nära detta står i samband med utmognaden av nationalekonomer. Den av de senare länge hyllade satsen "Ju fler nationalekonomer dess större nationalinkomst" framstår för honom som ett järtecken i all sin självklara enkelhet. Konturerna till ett nytt Utopia börja torna upp sig i hans ömtöcknade huvud - ett idealsamhälle där det går minst en nationalekonom på varje capita.¹⁾

Mot bakgrunden av detta kan man ej förundra sig över att landvinningarna på det ekonomiska fältet följas med oavlatligt intresse i de bredaste lager. Som en av de mest epokgörande framstegen inom ekonomien och vetenskapen överhuvud måste man tveklöst beteckna den nyligen gjorda upptäckten av den s.k. omvandlingsprocessen i det ekonomiska livet, en upptäckt som t.o.m. ställer graviditetsteorien i skuggan. Liksom i fråga om de beteenden som falla under sistnämnda teori gäller att företeelserna enligt omvandlingsteorin inte nödvändigtvis behöva försiggå i ett lufttomt rum vid strandkanten. Medan de klassiska ekonomerna och deras epigoner i våra dagar, de s.k. cyklisterna, endast mäktat följa de kategoriska förändringarna i totala förlopp - delvis betingat av deras ohöljda intresse för model-

1) Misstanken hos en del illvilliga personer som påstå sig ha tittat litet djupare bakom förlåten att våra ekonomiska problem endast skulle vara en modern version av "kejsarens nya kläder", framsprungna ur en av ekonomerna själva konstruerad syn på tingen, måste avvissas såsom alltför fantastisk.

ler¹⁾ - har nu en man av ovanlig resning efter år av hämningslöst forskningsarbete lyckats påvisa att bakom den dimridå av konstgrepp, tumregler och andra befärdheter som cyklisterna vältrat sig i försiggår en ständig omdaning av vår värld, en evolutionär process laddad med dynamik.

Som allting genialt på denna jord frapperar den nya teorien framför allt genom sin enkelhet. Personer utrustade med outgrundliga drivande krafter dyka plötsligt upp på arenan. De gör en del fiffiga kombinationer och fullborda ett par utvecklingsblock. Genom marknadsutvidgning, marknadsutsugning och en del annat satstyg för de därefter en rad förut väl ansedda varor och metoder över på utvecklingens negativa sida - eufemistiskt nog kallat "bortstötning av äldre kombinationer". Härefter få de rätt att anlägga hederstiteln innovatör (i förekommande fall kvinnoinnovatör), upptas i Sveriges Innovatörers Riksförbund, erhålla ökad tilldelning, löjtnants rang samt premium från Näringslivets Fond.

Redan en lindrigt nykter bedömning av den situation som inträtt genom upptäckten av omvandlingsprocessen gör det klart att man här står inför ett jordskred i den ekonomiska världen. Man kan ju lätt tänka sig att den nya teorin blir en nagel i örat på cyklisterna. "Nu blir det kanske slut på prognostitutionen inom ekonomien" säger den hastigt frejdospunne upptäcktsforskaren själv i en intervju.

1) Läsarens misstanke att "ohöljda" snarare borde vara attribut till "modeller" är tyvärr alldeles berättigad. Om nationalekonomernas förment vetenskapliga intresse för dylika ting vittnar icke minst den spända uppmärksamhet med vilken en rad stockholmsekonomer från ringside följde pornogromerna i samband med den s.k. Dior-galan i höstas.

TANKELINJER OCH TROFORMER HOS ERIK W. DAHMÉN
=====

av

Erik Höök

I 1940-talslitteraturen är Erik W. Dahmén en särpling och ett unikum. Oberörd av de såväl i stort som smått samhällsupplösande idéer och tidsströmningar, som utgått från Freud, Einstein m.fl., fullföljer han i sitt författarskap en utvecklingslinje, vars ideologiska lärofäder återfinnes bland sådana namn som Savigny, Hegel och Darwin. Han framstår sålunda i den desillusionerade och pessimistiska bakgårds-litteraturens tidevarv som en skildrare och tolk av den komplexfria, jordbundna och trygga borgerlighetens ideal och dygder. Under sina barndoms- och uppväxtår i Halmstad samt under studietiden i Lund har han dock inte kunnat undgå, ehuru med större framgång än sin geografiske frände Ernst Wigforss, att påverkas av det andliga arvet från Marx och Bengt Lidforss. Därför blir det från den materialistiska, sekulariserade borgerligheten, enkannerligen militär- och industribourgeoisien, som Erik W. Dahmén söker sina motiv och litterära gestalter.

Dahmén's skildringar av korpralernas och kaptenernas livsbetingelser och -problem når emellertid inte den intensitet och djupa inlevelse som kännetecknar hans framställning av Mercurii tjänare. Den lågmälda och varma men samtidigt smått generade beundran för den fysiska bragden som är Dahmén egen gör att hans martialiska författarskap blir halvhjärtat och saknar omedelbar friskhet och verve. Detta torde sammanhånga med att den romantiska hjältedyrkan som på

detta område ofta varit förhärskande är Dahméns psykiskt helt främmande. Den krigiske, likaväl som den intellektuelle, himlastormaren är honom väsensskild och typiskt är att Karl XII-myten inte i Erik W. Dahmén har någon hängiven anhängare. Hans intresse för vapenmakten framstår först mot bakgrunden av ett annat, och kanske det väsentligaste draget i Dahméns personlighet i sitt rätta ljus. Här åsyftas den starka värderingen av de såväl utåt som inåt samhällsbevarande krafterna i tiden, som genomströmmar hela hans litterära gärning.

Dualismen i tillvaron är för Erik W. Dahmén en påtaglig och meningsfull realitet. Hans hegelianska uppfattning går även igen i den teoretiska grundvalen för hans skildringskonst, vilken syftar till att markera "motsättningen mellan å ena sidan en alternativanalytisk kalkylmodell och å andra sidan en analys av faktiska utvecklingsprocesser i tiden". Utvecklingsprocessen åter anser Dahmén bestå av en fortgående kamp mellan det onda och goda, eller med hans egna och säregna bildspråk, mellan två komponenter, en positiv och en negativ. Syntesen utgöres av den allt betvingande omvandlingen. Något "an sich" positivt eller negativt tror inte Dahmén finns i tillvaron utan dessa komponenter definieras enligt darwinistiska kriterier: det som föds och förbliver är positivt, det som trängs undan, tynar och dör stämplas som negativt. Men här skymtar också det materialistiska inslaget i Dahméns åskådning, då livskraften och livsdugligheten enbart bestäms av ekonomiska realiteter. Hans tal om dolda och nerplöjda vinster som kan ge associationer till de mer upphöjda liknelserna om det nedgrävda pundet eller skatten i åkern får in-

te här förvilla.

Hörnstenen i Erik W. Dahméns utvecklingsfilosofi utgöres emellertid av det bestående. Det nya i tillvaron är sålunda inte a priori något gott eller positivt. Först sedan det prövats i tävlan med det som redan existerar och befunnits hålla måttet, upphöjes det till "innovation", det livsbefrämjande nyskapandets hallstämpel och symbol. All värdering måste därför ytterst grundas på erfarenhet, empiri, under utvecklingens och omvandlingens hårda och oövekliga domvärjo. Det som kan motstå tidens anstormning, det bestående, eller genomgående, framstår som något förmer eller av högre värde. Det är den organiska statsuppfattningen hos Burke och Savigny som här fått lämna sin tribut till den dahménska tankebyggnaden. Detta inflytande spåras också i Dahméns uppfattning om vilka element i tillvaron som är de egentliga bärarna av livets och dödens krafter. Han tilldelar sålunda de samma företrädarna för den fortgående utvecklingen, företagen, ett av mänskliga öden oberoende och högre liv.

Det är således inte en slump att Erik W. Dahméns litterära älsklingstema utgöres av den intima och noggranna analysen av företagens liv och bortdöende. Här får hans skildringar den bredd och must som kommer av en djup inlevelse i och stor kännedom om miljö och typgalleri. Likväl kan man inte värja sig för en känsla att framställningen även i dessa avsnitt lider av en viss ytlighet. De agerande personernas prövningar och glädjeämnen i livet framstår ofta för läsaren som ganska krassa och futtiga. Dödens majestät synes lämna författaren oberörd; endast dess visshet bildar en mörk underton i Dahméns litte-

rära alstring. Men denna visshet accepteras med en reflexionslös resignation. Opersonligheten och torrheten i ett statistiskt tabellverk kommer en i tankarna, då man erfar att författaren mestadels i motsättningen mellan födelse och död endast ser en nettoförändring i populationens storlek.

Ett stänk av orientalisk mystik förs understundom in i Dahmén's författarskap, då han låter en ana en möjlig räddning och befrielse ur dödens grepp. Det är en relik av själavandringsläran som döljer sig under den halländske prosaistens tankar om en företagens rekonstruktion. Dessa idéer förblir dock endast antydningar och bryter aldrig igenom i ett evighetsperspektiv över tillvaron. Det är endast fråga om en frist ... "han blott på gravdörr'n gläntar, slår den igen kanske än på ett år". Den tröst Erik W. Dahmén har att erbjuda inför förgängelsen i allt företagande blir därför tom och ringa. Men den djupa sangviniska och baccanala humor som Dahmén in-
supit från Carl M. Bellman och Falstaff Fakir, ger åt hans livssyn en förankring, som är skyddad för de yttersta påfrestningar och som gör det möjligt för honom att även inför en grasserande företagsdöd hålla fast och uppskatta vad som synes honom väsentligt och värdefullt. Bättre kan inte detta klargöras än genom en strof från Bellman: "Tycker Du att graven är för djup, nå välan så tag Dig då en sup. Tag Dig en, dito två, dito tre, dito fyra så dör Du nöjdare."

1950-TALETS INNOVATIONER
=====

av

Östen Kjellman

I en nyligen utkommen bok har antalet introducerade innovationer fram till den 31/12 1939 blivit räknade och uppmätta. Det är angeläget att även 1940-talets och 1950-talets innovationer bli på liknande sätt studerade. Jag överlåter emellertid större delen av denna uppgift åt någon annan för att i stället få tid att anmäla några innovationer, som just håller på att göras.

Vi har sedan länge haft en mycket produktiv utredningsapparat. Nu är det på tiden att vi även skaffar oss en apparat, i vilken man på ena sidan stoppar in långa, större promemorialer, utredningar från Konjunkturinstitutet m.m., och på den andra sidan får ut korta sammanfattningar, ibland bestående av endast ett ord. För närvarande bedrivs hektiska försök med en sådan maskin på tidskriften Information, en tidskrift som för övrigt borde läsas av varje människa.

Användandet av denna maskin har givit upphov till ytterligare en idé. Pengarna borde ersättas med hålkort. Sedlar och mynt kunde ersättas med hålkort, stansade med uppgifter om, hur mycket varor korten i varje särskilt fall gäller för. Individernas efterfrågeskala och andra preferenser kunde även instansas, så att man slipper att säga någonting, när man skall handla i affärerna. Den här föreslagna metoden torde innebära, att problemet att uppnå samhällsekonomisk balans lösts.

PÅ JAKT EFTER DEN REPRESENTATIVE FÖRETAGAREN.
 =====

Några lärdomshistoriska anteckningar kring en avslutad
 forskargärning

av

Jonas Nordenson

Erik Dahméns studier i företagarverksamhet, nu samlade i verket "Neurotikern" ha visserligen rönt en viss uppmärksamhet men knappast full förståelse inom den vetenskapliga världen. Detta torde sammanhånga med den dahménska forskningens struktur. Som jag visat i min recension i "Neurotikernas Annaler 1950" kan icke den logiska vetenskapliga analysen appliceras på D:s forskningsresultat. I själva verket upplösa de sig fullständigt vid minsta beröring med logistikens lackmuspapper. D:s storhet som forskare vilar i stället på den suveräna åsidosatta del av all vetenskaplig metodologi men det fruktbara häri blir klart endast när man besinnar vad det verkliga objektet för hans forskningar är. D:s forskargärning kan kortast karakteriseras som en outtröttlig jakt efter "den representativa företagaren", hans struktur och innersta väsen. Endast genom ett lärdomshistoriskt studium av denna jakt kan hans verk få sin rätta uppskattning.

Det är tydligt att D. på ett tidigare stadium var fångad av den äldre plutokratisk-marxistisk-judiska vetenskapens formella och abstrakta metod. Hans första hypotes synes sålunda ha varit, att den representativa företagarens huvudsakliga sysselsättning består i att flytta sig av och an, upp och ner på några kurvor, de s.k. produktionsfunktionerna. I belysning av

hans senare livfulla och mustiga skildring av det ekonomiska framåtskridandet förefaller det onekligen överraskande, att han kunde uppfatta denna skäligen improduktiva sysselsättning som den drivande kraften i utvecklingen. Men även bortsett härifrån innehåller D:s konstruktion betänkliga fel. Som grund för sina kurvor uppställer D, följande formel.

$$R = (m_s - m_u)^2 \left[\frac{i(p - n)^3 (u^2 + x)}{0} \right]$$

där R = den representative företagaren

i = innovationsintensiteten

O = omvandlingsaspekten

p = utvecklingens positiva sida

n = utvecklingens negativa sida

u = utvecklingsblock

m_s = marknadssugning

m_u = marknadsutvidgning

och x som vanligt obekant.

Genom förenklingar, substitution och litet partiell derivering erhålles som lätt inses

$$\frac{R \left[\frac{d^2 O}{dx} (um + m^2 p)n \right]}{R \frac{di}{dx} (O - pn^2)} = 0$$

varigenom ju R, d.v.s. den representative företagaren, helt enkelt försvinner.¹⁾

1) Denna utveckling torde ligga bakom dr Bentzels påstående att D:s forskningar antingen äro rent triviala eller också meningslösa.

Efter detta första misslyckande fick D. kontakt med vissa internationella rörelser med samma syfte som han själv. Han förenade sig sålunda med den s.k. "Expédition pour retrouver l'entrepreneur représentative", förkortat ERP eller populärt kallad Marshallhjälpn efter den engelske ekonomen A. Marshall, som ju var den som ursprungligen träffat den representativa företagaren. Därmed fick D:s forskningar en mer praktisk inriktning och han fick möjligheter att tillfredsställa sitt obändiga behov att resa och se sig om i världen.

Som helhet blevo dock dessa resor fruktlösa och saknade för övrigt icke sina tragiska inslag. En episod är värd att bevaras till eftervärlden. En sen afton i Chicagos storstadsdjungel fick D. se eller rättare sagt höra en ung man livfullt och energiskt utveckla företagandets innersta väsen. Han behövde blott lyssna några ögonblick för att känna sig övertygad att han stod vid sitt mål: den representativa företagaren. Dramatisk för att icke säga gripande är scenen, när D. går fram och slår mannen lätt på axeln, i det han på flytande engelska yttrar: "The representative entrepreneur, I presume?" Man inser lätt vidden av hans besvikelse, när den unge mannen visar sig vara en svensk "visiting lecturer" vid Minnesota University.

Efter detta återvänder D. till hemlandet, men chocken tycks ha nedsatt hans intellektuella klarsyn och kommit hans andliga skaparkraft att sina. Han kom nämligen under denna tid att påverkas av en ny tankeriktning, det s.k. skattetänkandet, och utformade sin egendomliga hypotes om en positiv korrelation mellan en företagares representationsavdrag och

hans "representativitet",¹⁾ Detta förde honom till en fabrikör, som synes ha spelat en strategisk roll i de senaste årens standardhöjning genom att tillverka ett rengöringsmedel för de bekvämlighetsinrättningar, av vilka ju de breda lagrens välbefinnande så starkt avhänger. Ehuru fabrikören sålunda uppvisade flera representativa drag, skulle dock även denna illusion brista. Under samtalets gång råkade mannen nämligen yttra: "Det är inte ens fel att två konkurrera, det är inte ens fel!" D. insåg givetvis ögonblickligen att detta icke kunde vara den representativa företagaren.

Efter detta synes D. ha gripits av djup miss-tröstan och om hans sinnestillstånd under denna tid bär än i dag denna en vit fläck på väggen i hans arbetsrum vittne. Den härrör från det tillfälle, då D. tyckte sig se den representativa företagaren i en katts skepnad, vilket så upprörde honom, att han slängde ett glas mjölk efter vålnaden.

Men kort därefter kom hans geniala hugskott, som skulle ge problemet dess lösning. D. hittade nämligen på att taga fotografiska bilder av företagare i representativa församlingar och därefter kopiera dessa ovanpå varandra för att få fram de gemensamma representativa dragen. Upprepade försök gav samma, ehuru vid första påseende kanske förbluffande resultat: den resulterande figuren saknade fullstän-

1) Den logiska glidningen i D:s till grund härför liggande sats: "ju större representation, dess mer representativ" vittnar om en även för D. ovanlig tankeförvirring.

digt huvud:¹⁾ Det dröjde dock ej länge, förrän D. insåg, att han löst den representativa företagarens gåta och nått kärnan i hans väsen.

Det är endast mot denna bakgrund man kan uppfatta storheten i D:s forskningsmetod och resultat, blottade som de äro på all logik, konsekvens och allt förnuft.

1) En efter samma metod nyligen utförd undersökning på bankekonomer har givit motsatt resultat: genomsnittsbilden visar endast ett huvud.

NATURVETENSKAPLIGA RESULTATS TILLÄMPBARHETI DEN EKONOMISKA TEORIEN

av

Erik Ruist

Den ekonomiska teoriens utveckling har varit mycket oregelbunden och långsam. Först i och med ekonometriens upptäckt har utvecklingen kommit över på den positiva sidan. Motståndet mot spridningen av denna innovation har emellertid åstadkommit ett visst spänningsförhållande, som Dahmén¹⁾ dragit fram ur skumrasket. Som Å. mycket riktigt anmärkt, föreligger emellertid även hos D. ett dylikt motstånd. Sålunda har han i sitt arbete inte beräknat en enda korrelationskoefficient, vilket är oförsvarligt. Ur det rika materialet i band 2 kan sålunda beräknas ett så stort antal dylika, att de, lagda bredvid varandra, skulle räckta nästan fem gånger runt jorden. För att utföra denna utläggning torde det vara lämpligt att IUI inköper en helikopter, vilken torde kunna komma till nytta även i andra sammanhang. Med en modern matematikmaskin skulle beräkningarna kunna utföras på ca 57 sek. Då IUI ännu inte inköpt någon dylik, och då med tanke på de långa leveranstiderna det måste anses osäkert hur länge det kan dröja, innan IUI kan räkna med att kunna räkna på någon dylik, måste ur arbetsbesparande synpunkt vissa teoretiska spekulationer föregå räknearbetet.

1) Opp.sitt.

Då naturvetenskaperna kommit så väsentligt mycket längre än ekonomien i sin utveckling, borde det ligga nära till hands att i detta sammanhang använda sig av resultat som redan etablerats i naturvetenskaperna. Ett fält som ligger särskilt väl till för ett sådant utnyttjande är industrialiseringsprocessen, som D. studerat utan att använda dessa resultat. Det är därför föga förvånande, att D:s resultat fått en så begränsad räckvidd.

D. påpekar att det i den ekonomiska utvecklingen stundom förelegat strukturella spänningar, men har märkligt nog aldrig försökt mäta dessa. Genom att använda en känd lag ur elektricitetsläran kan en sådan mätning väsentligen förenklas. Den härvid åsyftade lagen är Ohms första lag, som säger

$$V = R \cdot I$$

där V betecknar spänningen, R motståndet och I (ström)styrkan. Som lätt inses, gäller denna lag även för den här antydda tillämpningen. Vi ha alltså endast att uppmäta köpkraftsmotståndet och multiplicera det med styrkan hos den drivande kraften för att erhålla ett mått på den strukturella spänningen.

När det gäller att uppmäta de ofullbordade utvecklingsblocken, ställs man inför större problem. Det förefaller emellertid enklast att därvid nöja sig med ett relativt mått, så att ett fullbordat utvecklingsblock sättes = 1 och ett ofullbordat erhåller ett mått α i proportion härtill ($0 \leq \alpha \leq 1$). Mellan α och den strukturella spänningen V råder ett mycket enkelt samband:

$$\alpha = \frac{1}{1 + k \cdot V}$$

där k är en konstant, som beror på vilket måttsys-

tem som begagnas. Om, som ovan föreslås, den strukturella spänningen beräknas med hjälp av Ohms lag, blir k lika med den normala utvecklingsfaktorn 1,03.

För beräkningen av innovations-spridningens storlek bör givetvis något av de i statistiken förekommande spridningsmåttet ifrågakomma. Det förefaller som om i detta fall standardavvikelsen vore det lämpligaste. Det visar sig då, att spridningen blir större, ju längre från medeltalet och från varandra företagen ligga. Detta rätt oväntade resultat hade säkerligen aldrig kunnat uppnås utan användande av en lag, utarbetad inom en annan vetenskap.

Det ligger i här omnämnda sammanhang nära till hands att använda resultat ur värmeläran, men ovanstående exemplifiering må räcka för att påvisa de stora möjligheter som finnas för att accelerera ekonomiens utveckling.

ERIK DAHMEN SOM IDROTTSMAN

=====

av

I.S-n och Ax.I-th

KRIMINELLA IDEINNOVATIONER
=====

av

Hans Söderlund

En gammal beundrare av den klassiska detektivromanens konstruktion har all anledning att med oro följa och om möjligt söka motverka de moderna idéströmningar, som synes vara på väg att omvandla vår ungdoms romantiska deckarideal till ett cyniskt kartläggande i statistiska termer av den icke naturliga dödens härjningar. Till en början kan man fråga sig om denna strukturella innovation, som ännu befinner sig i sitt första spridningsstadium, utgör ett utslag av en mera begränsad författarklicks synnerligen bisarra strävan att föra in utvecklingen på destruktiva banor, eller om den kan betecknas som ett mera passivt resultat av icke önskvärda förändringar i den läsande allmänhetens smakinriktning. Det torde ännu vara för tidigt att våga sig på ett generellt uttalande på den punkten. Emellertid kan man inte helt förbise, att denna nya idériktning fått ett ganska välvilligt mottagande av såväl kreti (herrar kritici) som pleti (den stora allmänheten). Eftersom så varit fallet, är det uppenbart att utvecklingens negativa komponenter dominerat trenden inom detektivromansbranschen, varför man endast med beklagande kan konstatera, att allmänhetens mångbesjungna upplysthet är ett tomt skal blott. Vissa grupper, som är ekonomiskt eller emotionellt engagerade för den nya idékombinationens spridning, kommer givetvis att framhålla utvecklingens positiva sida, d.v.s. tillkomsten av

innovationer, nyskapandet. Men ett nyskapande, som har ett helt och hållet destruktivt syfte, kan inte betecknas som annat än en negativ faktor.

En typisk representant för den radikala författargruppen är den i och för sig rikt begåvade D., som otvivelaktigt har en lysande framtid att emotse, om han för alltid vänder kriminalromanerna ryggen. Hans senaste författaralster har fått en mycket originell titel, som dock ingalunda täcker det huvudsakliga innehållet. Av bokens ändlösa sidantal har ett flertal ägnats åt en statistisk redogörelse för företagsdödens omfattning i Sverige under mellankrigsperioden. I förbigående är det angeläget att understryka att förf. gjort sig skyldig till en alltför lättsinnig eufemistisk omskrivning genom att begagna uttrycket företagsdöd i stället för att rent ut säga vad han menar, nämligen mord på företagare. Det är onekligen ett mycket originellt uppslag att med anknytning till aktuella svenska förhållanden behandla frågan om omfattningen av kriminella handlingar med dödlig utgång, riktade mot en enhetlig yrkeskategori. Man kan förmoda, att detta hans enda värdefulla bidrag till detektivromansens utveckling kommer att avsätta märkbara spår i kommande generationers alster. Sålunda kan man vänta sig att i en snar framtid få läsa: "Studier i prästerskapsdöden" av Dorothy Sayers, "Dödens härjningar bland yrkesmilitärer - en jämförelse mellan krigs- och fredsförhållanden" (det ämnet skulle säkerligen erbjuda riperliga utgångspunkter för en kausalanalytisk undersökning, varför det i och för sig skulle utmärkt väl lämpa sig för en författare med D:s lysande förutsättningar för en syntetisk analys) och "En statistisk un-

dersökning av antalet förmenta mord på Dragos och andra serieheroer" (1,000 sid. exkl. bilagor) utgiven av Statistiska Centralbyrån.

Sedan D. nu fått vederbörligt erkännande för sin positiva insats, återstår tyvärr endast negativa komponenter att utveckla. Förf. börjar mycket lovande med att framhålla, att han inspirerats av vissa välkända klassiska förebilder och ställer i utsikt en ingående kausalanalys (ett dekadant modeord som användes som ett sammanfattande begrepp för all den svett och möda, som detektiven ägnar åt att utreda det intrikata fallet och sätta fast mördaren). När man läser inledningen grips man av överväldigande entusiasm och tror sig ha fått århundradets detektivroman i sina händer. Men fortsättningen håller intet av vad inledningen lovat,

Till en början lägger förf. fram ett förbluffande rikt primärmaterial (vederbörligen bearbetat) som kittlar läsarens nyfikenhet och snart försätter honom i ett tillstånd av olidlig spänning. När det gäller att insamla material har förf. ej lämnat någon möda osparad. Sålunda har han bl.a. begagnat sig av den metoden att utsända frågeformulär. Man ställer sig emellertid litet undrande till det vetenskapliga värdet av ett sådant tillvägagångssätt. De enda som i allmänhet kan rätt besvara de ställda frågorna, är väl brottslingarna och de avsomnade företagarna och ingen av dessa torde vara villig eller i stånd att lyfta på gåtans uppenbarligen ogenomträngliga slöja. I fråga om vetenskapliga metoder har förf. f.ö. varit synnerligen initiativrik; dessvärre med föga framgång. Vad sägs t.ex. om en metod, som syftar till att genom

sampling, d. v. s ett försök till utredning av vissa fall, som förf. kallar representativa,¹⁾ analysera alla redovisade mord? Var och en som är förtrogen med den undre världens psykologiska bakgrund,²⁾ måste ju invända att intet fall är det andra likt. D:s tillvägagångssätt kan endast betecknas som ett utslag av missriktad innovationsambition.

Det sätt, på vilket förf. redovisar och behandlar sitt statistiska material, vittnar om en sällspord brist på vördnad inför dödens majestät. Om inte då och då ordet "död" förekomme i texten, skulle man lätt kunna tro, att det vore frågan om t. ex. grisslaktens växlingar under mellankrigstiden. En så cynisk behandling av detta ämne kan ej få tillåtas i vårt moderna demokratiska samhälle, där den av alla partier omfattade välfärdspolitiken sätter som sitt enda mål att förlänga och förljuva människans livsålder! På denna punkt finns all anledning att kräva ett tillrättaläggande genom statliga ingrepp!

Med hänsyn till allt det statistiska material som förf. kan peka på, är det minst sagt förvånande att han plötsligt gör en kovändning och säger, att det är ganska svårt att bestämma dödsåret i de olika redovisade fallen. Än mindre kan han således fastställa dagen och minuten för dödsfallet, vilket torde vara en rimlig förutsättning för att man skall kun-

1) Med representativa fall åsyftar förf. troligen företagare med stora representationsavdrag i skattedeklarationerna.

2) Det ländar otvivelaktigt förf. till moralisk heder att han personligen ej satt sig in i dessa bekämmande förhållanden.

na utreda ett mord. Men inte nog med detta. Inte i något fall har corpus delicti kunnat påträffas,¹⁾ vilket är ägnat att avsevärt försvåra allt detektivarbete. När läsaren väl kommit att inse dessa brister i materialet, gör han sannolikt den reflexionen, att förf. tagit sig vatten över huvudet. Det är i sanning en genialisk reflexion, som borde få honom att omedelbart avbryta läsningen. Ty fortsättningen, som enligt förf. skulle utformas till en kausalanalytisk framställning av orsakerna till de många redovisade dödsfallen, innehåller allt utom vad man är intresserad av att få veta.²⁾ I stort sett det enda positiva som förf. lyckas påvisa är att företagardöden är särskilt omfattande i tider då nyrekryteringen inom den yrkeskategorien är speciellt livlig. Härav torde man kunna dra den slutsatsen - vilket förf. dock ej gör - att trångboddheten är den primära drivkraften. Denna slutsats kan också bekräftas av allas våra erfarenheter från hyresmarknaden.

På grund av stor hänsynsfullhet gentemot förf. skall här dras en barmhärtighetens slöja över resten av den mycket digra s.k. kausalanalytiska delen.

1) Detta är ett högeligen intressant förhållande, som öppnar hittills oanade forskningsområden. Vad kan orsaken vara till att corpus delicti alltid försvinner i fall av företagarmord?

2) Bl.a. skulle det vara intressant att få reda på vad det är som driver folk att bli företagare, när man dör så ofta inom den yrkeskategorien.

EN KATASTROF
=====

av

Hans Thorelli

En av de märkligaste tilldragelserna under mel-
lankrigstiden - vid sidan av produktionsomvandlingen
- är onekligen Donald Keith (uttal "kis") Adams stu-
dier över "Experimental Studies of Adaptive Behavior
in Cats". Med stora ansträngningar har det lyckats
institutets personal att uppbringa ett exemplar av
denna kattekes för missanpassade. (Hoppas den bli-
vit i vederbörlig ordning överlämnad.)

Om hjälten i boken, benämnd Smoke, överlämnat
densamma, hade han säkert talat med kattdarr (uttal
"katarr") på stämman. Tyvärr äro ju emellertid kat-
terna otaliga, varför Smoke ej kunde hålla något an-
förande.

Eftersom boken är skriven 1929 - alltså före
de hundår, som följde efter kattastrofen på New York-
börsen samma år, har jag försökt att genom egna ar-
beten bringa denna forskning up to date. Det har va-
rit ett svårt arbete som kostat många mustiga katt-
eder, men sedan vi hållit några seminarier, där vi
kattrakat ned varandras överdrifter, anse vi oss dock
ha uppbragt vissa slutsatser.

Den djurpark vi begagnat för våra experiment
har bestått av 14 katter, som vi till Adams' minne
givit samma namn som han gav sina,¹⁾ sålunda Bill,
Buck . . . och Tom, samt en kattuggla,²⁾ Den senares

1) Se index, sid. 167.

2) Efter våra experiment återstå 78 katter samt katt-
ugglan. Av de ovan namngivna återstå dock blott Nip,
Chip och Tabs, sedan de övriga blivit katolik.

existens har ju länge varit känd och erkänd. Vår verkliga pionjärinsats gjordes emellertid sedan vi lånat en fågel från en närboende falconerare och genom upprepade korsningar lyckats få fram en helt ny djurart, som vi tilldelat arbetsbenämningen kattafalk.¹⁾

För att ej kattorna skulle förkomma, avspringa eller avgå²⁾ var det nödvändigt att hålla dem instängda i ett rum, som dessutom förlades till en holme i Kattegatt, vilken av Torsten snart nog fick namnet Kattkamarön.

En av våra undersökningar är en motsvarighet till Kinseyrapporten och bygger på trådupptagningar av 316 kärlekskranka hankattor i mars.

En gång skulle vi göra ett hemskt intressant experiment, men det gick tyvärr ej, ty "kattf-n slank under bordet".

Vi ha även registrerat och katakatalogiserat de flesta arter. I likhet med föregående forskare ha vi kallat den vanliga tama hemkatten för *Felix domestica*. Till skillnad från den traditionella forskningen ha vi emellertid begagnat detta faktum till att bevisa, att Gunnar Unger gör sig skyldig till en tautologi, då han kallar sig katten Felix. Det betyder ju bara katten Katt! - Några arter ha vi emellertid ej lyckats döpa. Vad de heta vete katten - vi gör det inte.

1) "Kattfalk" skulle ju nämligen klinga en smula egendomligt (även i omusikaliska öron, nota bene i den mån ej lyssnaren är döv).

2) Några avhoppare ha icke påträffats bland våra katter, som alla äro starkt fientliga mot Rättland.

I övrigt hänvisa vi till bilagda arbete samt där upptagna referenser, särskilt två av de å sid. 163 angivna, nämligen

Franklin, W.S, 1911, How a Falling Cat Turns over in the Air. 844 p.

Gates, G.S. 1928. The Modern Cat: Her Mind and Manners - an Introduction.

Dessförinnan kanske dock vissa slutsatser borde relateras som dragits ur vår specialundersökning rörande bortfall av aptit i vissa situationer hos *Felix domestica*. Vi funno, att om man klämmer en katt om magen med ett skruvstäd (eller med handen, om något skruvstäd ej finns till hands) minskar aptiten avsevärt, tills den vid ett visst läge helt bortfaller, varefter den vid ytterligare tryckökning övergår till att bli negativ och s.k. marknadssugning lätt kan uppstå.

Liknande fenomen observerades om katten sedan man gripit den vid vänstra baktassen svängdes runt experimentatorn i cirkelliknande rörelser. Ökningen av trycket motsvarades här av ökning i rotationshastigheten, varigenom magen drabbas av progressivt tilltagande centripetala krafter. Någon nämnvärd förändring inträdde knappast om man i stället fattade katten vid högra bakbenet eller i svansen. Den hade knappast mage att stå ut med denna typ av försök.

I likhet med författaren¹⁾ ställde vi oss frågan om det är rätt att kalla en katt en katt, eller om man ej mera korrekt borde tala om ett "proton-elektronagg-regat". Då en del lekmän då kunde befaras tappa lusten att läsa om våra experiment, ha vi emellertid gått in för mottot: "katt är katt, om ock i sjumila stövlar".

1) Sid. 155 f.

BIDRAG TILL FRÅGAN OM KATTORNAS FLYTTNINGS-RÖRELSE

av

Jan Wallander

Tyvärr är våra kunskaper om det problemkomplex som jag här hade tänkt beröra ytterst ofullständiga. Bakom detta ligger det sedan länge uppmärksammade förhållandet, att vi i vårt land helt saknar ordnad kattkyrkobokföring, såväl som en väl genomförd kattalskrivning. Visserligen kan man här och där i våra mer avlägsna landsförsamlingar återfinna en och annan katt i Obefintlighetsboken, men lägger man härtill några nödtorftigt avdammade vottivkattor i bohusländska fiskarkyrkor, har man härmed fullständigt utdömt vår protestantiska statskyrkas intresse för kattorna. För den som icke haft tillfälle att ägna mer djupgående studier åt denna fråga kan det också förtjäna nämnas, att inte heller - som man annars kunde förmoda av själva namnet - Svenska Missionsförbundet ådagalagt någon nitälskan rörande detta problem. Detta har förvänat många och med rätta.

Genom Erik Dahméns epokgörande forskning har vi emellertid nu fått en fastare grund att stå på. Genom hans monumentala verk "Om kattor", Lund 1962, där ett livslångt hängivet forskningsarbete sammanfattats, har han kastat nytt och livgivande ljus över många hittills olösta problem. Det har således lyckats honom att bland annat fastställa kattflyttningens intensiteten i trakten av den lilla fiskarbyn Haverdal. Han kommer härvid fram till värdet 700 promille per år och katt. En förvånansvärt hög siffra och

avsevärt högre än tidigare uppskattningar,¹⁾

En svårighet som varje forskare på detta område möter är hur han skall kunna observera utan att de observerade kattorna påverkas i sitt uppträdande av hans närvaro. För att lösa denna svårighet har D. använt sig av den s.k. "participant observer technique". Detta innebär för att uttrycka sig med en viss populär förenkling, att man försöker uppträda som en katt bland katter. För att nå detta mål har D. iklätt sig en skrud av kattsinn, ungefär som en Luciaskjorta och närmat sig djuren under starkt kurrande. (En avbildning av hans arbetsdräkt återfinns på nästa sida.) Att det härvid lyckats honom att så helt smälta in i miljön måste, särskilt med hänsyn till hans kropps-konstitution, anses vara en ytterst märklig prestation såväl från hans som kattornas sida. Ett fint drag i hans arbete är att han konsekvent motstått frestelsen att uppträda med svans. Genom att på detta sätt ge illusion av en s.k. manxkatt har det lyckats honom att upprätthålla den distans till de observerade föremålen, vilken är nödvändig för all fruktbärande analys.

D. har också för första gången publicerat siffror rörande flyttningsintensiteten för olika kön bland katterna. Genom inverkan från victorianska forskare har man ju länge undvikit att göra en dylik uppdelning. Det är glädjande att en forskare från vårt eget upplysta land nu äntligen lyft slöjan även på detta område. Över huvud taget är det varma intresse

1) Visserligen har Stonebridge i sitt arbete, *The mobility of cats on Southern Java*, London 1987, funnit ännu högre värden; som emellertid D. påpekar torde hans samplingmetoder vara diskutabla.

som D. visar för kattornas sexualliv glädjande. Med finkänslighet men samtidigt med den verkliga forskarens sanningslidelse har han närmat sig detta ömtåliga ämne. Att detta avsnitt ägnats så stort intresse i det sammandrag som gjorts av D:s bok i *The Cat's Digest* torde huvudsakligen få betraktas som ett utslag av en i tidskrifter av denna kategorie ofta återkommande, egendomlig tillfällighet. En verklig läckerbit för vetenskapsmannen är den bild som D. i detta kapitel visar av en korsning mellan katt och fågel, en så kallad kattafalk.

Ett centralt problem vid alla mobilitetsstudier är ju frågan hur man skall definiera begreppet flyttning. När en katt slinker ut genom dörren efter att ha lapat i sig grädde, är då detta att betrakta som en flyttning? Sedan D.

upprepade gånger på samma sätt slunkit, kom han till den bestämda uppfattningen att detta icke rimligen kunde betraktas som en flyttning. För att man skall kunna tala om en flyttning i egentlig bemärkelse måste det enligt D. finnas en bestämd avsikt (hinabsicht) hos katten att efter slinkandet kvarstanna utomhus. En intressant fråga i detta sammanhang är den s.k. vidareflyttningen. Många katter flyttar först upp på taket av ett jämförelsevis lågt hus, beger sig därifrån via stuprännan ner på marken och går så upp på ett något högre hus o.s.v. Genom att troget följa kattorna i spåren har D. kunnat klarlägga deras flyttningsvägar. Han har därvid kunnat konstatera att de oberoende av ålder, kön och civilstånd efter en viss tid har benägenhet att återvända till utgångspunkten. Han har därigenom definitivt kunnat klarlägga varför inte alla Sveriges katter så småningom samlas på toppen av Kungstornen - någonting som hittills varit svårt att förklara.

Som D. visar är resultatet av kattornas inre omflyttning att de i allt större utsträckning samlar sig till våra större agglomerationer. Denna utveckling är emellertid långtifrån entydig. I själva verket torde vi ha att räkna med - även om detta ännu är en djärv hypotes - att det finns såväl asfaltkatter, ladugårdskatter som vanliga knäkatter.

Ett kapitel har D. ägnat kattögonen och därvid påvisat att deras användande såväl på bilar som cyklar icke är motiverat. Ett resultat som torde mottas med händer uppåt sträck av Svenska Djurskyddsföreningen. Han föreslår, att de i detta hänseende ersättas av hundögon. En kritisk läsare kan emellertid inte här undandra sig en känsla av att författaren i sitt för-

hållande till hundarna icke är fullt objektiv.

D:s bok inleds med ett förord av ordföranden i Svenska Kattindustriförbundet. Detta är att beklaga. För den som hela sitt liv stött sig på en helt annan ideologi är det pinsamt att bevittna hur denne prototyp för de ohejdade kattartelliseringssträvandena inom näringslivet här ohämmat får breda ut sig.

Till skillnad från de flesta andra vetenskapliga författare har D. på försättsbladet placerat sitt bomärke. Detta visar en vänsterhänt katt i guld med lyftad mus och ongiven av devisen: KATTEN FRAMFÖR ALLT.

e
e-
t
-
a

NYTTIGHETER OCH ICKE-NYTTIGHETER FÖR HOMO SAPIENS
=====

av

Ruth Wiklund

Stationär frigus¹⁾ inverkar degenererande på individen men ger ett avsevärt bättre resultat, när dess inriktning är regressiv eller progressiv. För produktivitetens och kvalitetens del har frigus sin största betydelse i progressiv form, influerad av katalysatorn Highland Queen, en innovatör måhända för homo ovanus (den ovane). Däremot åstadkommer i detta fall hot-aqua, tillsammans med den positiva komponenten rödvin, ett negativt utslag genom omvandlingsanalysen. Vatten antar ju formen av is vid tillräckligt många temperaturgrader.

Det lämpligaste sättet att undfly denna utvecklingens negativa sida är att vidtaga en markutvidgning med hjälp av en från läderindustrien stammande vara, som då är den drivande kraften, nämligen fotbollen.

Men att endast begagna sig av fotbollen i det avancerande förloppet har i det alldeles övervägande antalet fall visat sig vara en stor felinvestering. Det är att vika av från förloppet att ej kontakta katten i Angora. Denne är väl nästan att betrakta som en klassisk pionjär på området, så många intressanta, givande och på friska pengar rika uppslag, som ges vid ett samtal med en så vidsynt intervjuperson. Inom kattkategorien tyder allt utan tvivel på att det existerar organiserad konkurrensbegränsning.

1). Köld.

Tas så övriga faktorer i närmare skärskådande reser sig det absolut icke fränkomliga faktumet att dessa är ganska förlångsammande. Deras inverkan på homo sapiens är synnerligen svår att fastställa. De melodiska molekylerna t.ex. kan ha mycket skiftande struktur. Dessutom är de oerhört internationella. Påfallande är det stora antalet svängningar som de individuella tonenheterna producerar. Iögonenfallande är även flykten över svart vita trästycken och de få men kraftigt överdimensionerade slagen på läderklädda baljor, särskilt framträdande i den femte framställningen av Haydn. En kartläggning av de ljudlika vågrörelserna skulle förmodligen resultera i en starkt avgränsad koncentration i öster. Det i hög grad utpräglade patent-systemet tar sig uttryck i den ofta förekommande företeelsen en kringgående manöver, ett s.k. arrangemang. Tillväxttakten fastställs numera av kvoter som beräknas och bestäms enligt formeln:¹⁾

$$E \cdot \text{♩} = E \text{♩} \text{♩}$$

där E uttrycker antalet mannar i mönstringsbar ålder

♩ anger de skopar som E nyttjar gånger
0,5

♩ är lika med pedalerna hos E

I en del smärre undantagsfall härleds tillväxttakten av den decimeter höga cylinderns volym (t.ex

1) Viktigt är att man vid användandet av denna formel har hela noter. En enda halv not kan i bästa fall ge ett helt motsatt resultat i förhållande till det riktiga.

Sans Rival och Moccataårta). Den sistnämnda resulterar allt som oftast i formen av en stigande eller fallande indexkurva beroende på ur vilken synvinkel den undersöks och hur den behandlas. Slutligen kan påpekas att svårigheten att mäta denna isokvant växlar efter åldern hos ägaren.

Ålderns spänn- och räckvidd är i sin tur bestämd av styrkan i det os som uppstår på trånga stadsgator. Sist men inte minst farligt har det os, som åstadkoms medelst blad som i torrt tillstånd inrullats i den just nu mycket efterträdde varan papper, visat sig vara.